

Limburg wordt weer **'otter-proof'**

Zoals u wellicht weet, is de otter een echt waterdier dat voornamelijk langs rustige oeverzones leeft. Met al haar beken, plassen en rivieren zou u daarom verwachten dat Nederland een perfect leefgebied is voor het dier. Ooit was dat ook zo, maar helaas is de hele populatie ruim 20 jaar geleden uit ons land verdwenen als gevolg van jacht, stroperij en watervervuiling. Gelukkig is er anno 2011 goed nieuws: de otterjacht is al jaren verboden en ook de kwaliteit van het water en de visstand zijn verbeterd. In 2002 werden de eerste otters in Friesland en Overijssel uitgezet en sindsdien is de soort bezig aan een heuse comeback. Vanaf dit jaar wordt er hard gewerkt om ook Limburg weer 'otter-proof' te maken.

Uit het haalbaarheidsonderzoek naar de terugkeer van de otter, dat in december 2009 door ARK Natuurontwikkeling werd gepubliceerd, kwam naar voren dat diverse gebieden in zuidelijk Nederland geschikt zijn voor het roofdier. Ook Limburg bleek in aanmerking te komen; vooral het Maasdal en haar zijbeken zouden een uitstekende plek zijn. Volgens de cijfers zou er in

dit gebied ruimte zijn voor zo'n vijftig otters. In 2013 wordt besloten waar en hoeveel dieren worden bijgeplaatst, want eerst zal er nog het een en ander moeten gebeuren om het hen zo aangenaam mogelijk te maken. Hiertoe is in 2010 het project 'Otters in rivierenland' van start gegaan.

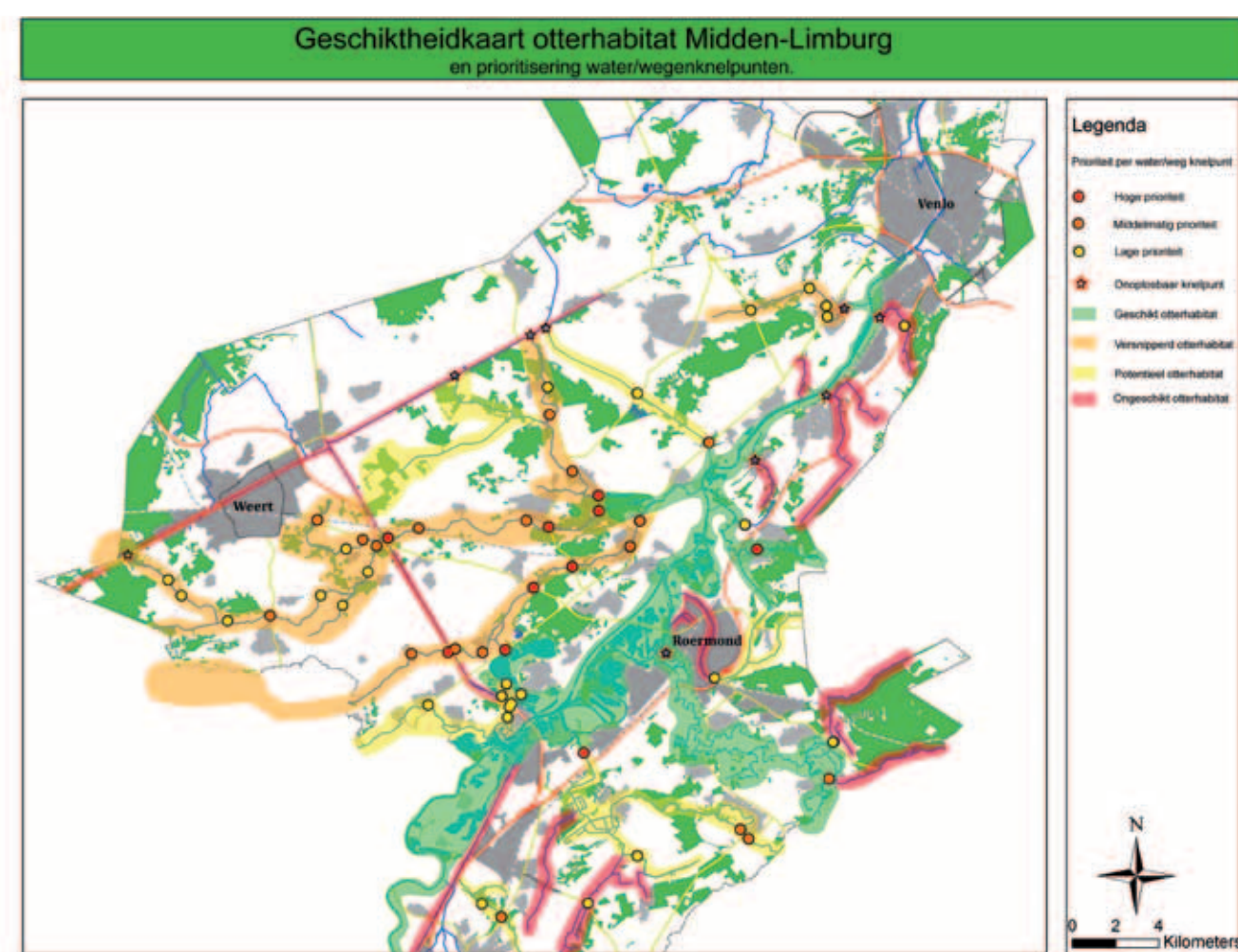
Verbeterde waterkwaliteit

De otter is een semi-aquatisch roofdier dat zich goed heeft aangepast om voedsel uit het water te vergaren. Door zijn gestroomlijnde bouw en zwemvliezen is hij een perfecte zwemmer en de uitstekende zintuigen stellen hem in staat om ook goed in het donker te kunnen jagen. Zijn voedsel is hoofdzakelijk afkomstig uit het water, maar naast vis, kikkers en kreeften eet hij ook vogeltjes, knaagdieren en insecten. Dat de otter bovenaan de voedselketen staat, is hem de vorige eeuw noodlottig geworden. Grote hoeveelheden vervuilende stoffen werden destijds in het water geloosd via ongezuiverd afvalwater. Ook het veelvuldig gebruik van giftige bestrijdingsmiddelen zorgde voor ernstige waterverontreiniging, wat ten koste ging van de waterbewoners. De otter kreeg via zijn voedsel alles binnen wat zijn prooidieren hadden binnen gekregen, inclusief de gifstoffen. Het gif stapelde zich op in zijn organen en de vetlaag met als gevolg dat het zijn gezondheid en vruchtbaarheid aantastte. Schoon water is dus van levensbelang.

Door grootschalige natuurontwikkeling hebben de rivieren in Nederland een flinke opknappbeurt ondergaan. De kwaliteit van het water is sterk verbeterd en tal van uiterwaarden liggen gereed om

de otter opnieuw een goed thuis te bieden. Een belangrijke impuls die hieraan heeft bijgedragen, is de Kaderrichtlijn Water; een Europese richtlijn die december 2000 in het leven werd geroepen om de kwaliteit van het oppervlakte- en grondwater in Europa vóór 2015 volledig te herstellen. De verantwoordelijke autoriteiten namen maatregelen om de hoge gehalten aan bestrijdingsmiddelen en nutriënten terug te dringen. Bij het controleren of deze maatregelen effect hebben, vormt de otter een indicatorsoort: als het hen goed gaat, is ook de kwaliteit van het zoetwatermilieu in orde. Dat het dier in 2002 zijn herintrede maakte in de kop van Overijssel en het zuidoosten van Friesland staat symbool voor het succes van de richtlijn.

Momenteel is er in genoemde uitzetgebieden sprake van één kleine, groeiende populatie. Omdat het huidige leefgebied langzaam vol raakt, gaan de dieren via beken en rivieren op zoek naar nieuwe territoria in binnen- en buitenland. Ondanks dit goede nieuws, is de otterpopulatie in Nederland beperkt, waardoor er na verloop van tijd problemen kunnen optreden. Uit DNA-analyses is bijvoorbeeld gebleken dat er sprake is van een te kleine genetische basis, waardoor de kans op inteelt toeneemt. Een nog groter probleem waar de uitzwermende otters mee te maken krijgen, zijn de vele autowegen en het drukke verkeer in ons land. Hoewel het dier voornamelijk langs het water vertoeft, heeft hij de gewoonte om zich langs de oevers te verplaatsen. Waar een watergang een weg kruist, kiest een otter er vaak eerder voor de weg over te steken dan onder een brug door te zwemmen. Als oeverbewonend zoogdier loopt de otter een groot risico om in het verkeer om het leven te komen.

Ontsnipperings- maatregelen

Om verdere inteelt tegen te gaan en de overlevingskansen van de otter te vergroten, is het essentieel om af en toe onverwante dieren bij te plaatsen, waaronder ook in Noord- en Midden-Limburg. Zoals gezegd, zou er in dit gebied plaats zijn voor circa vijftig dieren, een populatie die stabiel moet kunnen blijven en uiteindelijk toenemen. Althans, als er wat aan het verkeer wordt gedaan. Het grootste gevaar voor de ontwikkeling van een duurzame otterpopulatie in Limburg wordt immers gevormd door de drukke infrastructuur. Een onderdeel van het Otterproject is daarom dat er geïnvesteerd gaat worden in het oplossen van migratieknelpunten. Dit kan eenvoudig door het aanleggen van loopplanken onder bruggen in combinatie met een geleidend raster, zodat otters en andere dieren zich zonder gevaar kunnen verplaatsen. Komende jaren ligt de nadruk op het ontsnipperen van de Midden-Limburgse beekdalen. Het streven is om in drie jaar tijd meer dan vijftien knelpunten aan te pakken, zodat het gebied veilig is voordat de otter zijn herintrede doet. De Roer, Swalm, Tungelroyse Beek, Haelense beek en Maasplassen zullen zijn toekomstige kerngebied vormen.

Bovendien kan een toekomstige populatie in Limburg, als de verbindingswegen veilig zijn, in contact komen met de Gelderse en Overijsselse populaties en omgekeerd. Het is de bedoeling dat er uiteindelijk zal worden samengewerkt met partners in België en Luxemburg, die onder de naam LIFE Loutre Project al jaren bezig zijn hun otterbiotoop te verbeteren. Dit streven sluit goed aan

bij het internationaal perspectief van de otter: het rivierengebied in Limburg vormt immers de schakel tussen populaties in Nederland en de Ardennen en Eifel, twee voormalige kerngebieden van de otter.

Een ander speerpunt binnen het 'otterproof' maken van de provincie, is dat er gedurende de werkzaamheden veel informatie over het project en de dieren zal worden verstrekt in de vorm van folders, lezingen en via internet. Het is belangrijk dat mensen op de hoogte worden gesteld van het feit waaróm er eigenlijk aan de terugkeer van de otter wordt gewerkt. Want behalve voor de dieren zelf, levert de herintrede ook voordelen op voor het ecologisch herstel van grote rivieren. En wat ook belangrijk is, is dat de otter tegenwoordig maatschappelijke acceptatie geniet en wordt gekoesterd als beschermde soort. Dus mocht er in 2013 worden besloten een aantal otters uit te zetten, dan kunnen zij in onze provincie rustig vertoeven. Wij heten de otter alvast een warm welkom! ■

Tekst: Patricia Pisters

Met veel dank aan dhr. Gijs Kurstjens,
Kurstjens Ecologisch Adviesbureau

Meer informatie:
www.ottersinrivierenland.nl

Enkele otterfeiten:

- **Grootte:** 80-140 cm lang, inclusief de staart van 30-50 cm
- **Gewicht:** 5,5-12,5 kg, vrouwtjes zijn meestal kleiner en minder zwaar
- **Staart:** ovaalronde staart, stabilisator en roer tijdens het zwemmen
- **Vacht:** dikke vacht met een waterafstotende laag dekharen en daaronder een warme isolerende laag van dicht op elkaar staande donsharen
- **Levensduur:** in gevangenschap tot 15 jaar in het wild niet ouder dan 4-5 jaar
- **Worpgrootte:** circa 2-5 jongen, vaak in de lente en zomer
- **Geluid:** scherp fluitende geluiden, schreeuwen, katachtig geblaas en vriendschappelijke knorgeluidjes
- **Voedsel:** per dag 1-1,5 kilo voedsel, waarvan 80-90% uit vis bestaat, verder amfibieën, watervogels, ratten, kreeften, wormen en grotere insecten
- **Grootte leefgebied:** mannetjes behoeven gemiddeld 15 km oeverlengte, vrouwtjes 7 km
- **Uitwerpselen:** ook 'spraints' genoemd, 10-15 mm dik en 2-10 cm lang, dienen als markering, op kenmerkende plekken (verhogingen, uitstulpingen)
- **Familiegrootte:** leven solitair, uitgezonderd moeder met jongen

